

Texel, 19 Juni 2020

De vergeten engelen van de Noordzee

De zeëngel, een exotisch aandoende roofvis, lijkt uit ons gemeenschappelijk geheugen gewist. Dit concluderen natuurbeschermers van WWF en NIOZ-onderzoekers in een recente publicatie in *Marine Biology*. De zeeëngel, een grote haai, met een lichaamslengte tot 2.5 meter, een plat lichaam en brede 'vleugels', kwam tot de 20ste eeuw nog regelmatig in de Noordzee voor. De haai is een iconisch voorbeeld van zeldzame, exotisch aandoende vissoorten die ooit een integraal onderdeel vormden van het ecosysteem in de Noordzee.

Wereldwijd bedreigd

Terwijl we allemaal steeds vaker naar verre oorden trekken om zeldzame en exotische diersoorten te zien, besloot het WWF in Nederland zich te richten op de natuur dichterbij huis. In een land dat zo sterk verbonden is met water als Nederland viel de blik al snel op het leven in de zee en de wereldwijd bedreigde zeeëngel.

'Dit icoon was ooit een integraal onderdeel van het Noordzee ecosysteem'

Jonge zeeëngel (*Squatina squatina*) © Michael J. Sealey

De grote vis was een eeuw geleden vooral in de kustzones te vinden. Gecamoufleerd door het zand op de zeebodem wachtte het zijn kans af om een prooi te grijpen. Dat nog maar weinig mensen zich aan deze iconische soort lijken te herinneren wijdt hoofdauteur Roeland Bom aan het 'shifting baseline syndroom'. Bom: 'De roep om de natuurlijke rijkdom van het Noordzee ecosysteem te beschermen en herstellen wordt luider, maar vaak is het onduidelijk welke rijkdom we precies bedoelen.' Veel scenario's gaan volgens de auteurs niet verder terug dan de afgelopen vijftig jaar. Bom 'Als we het Noordzee ecosysteem willen beschermen en de natuur aan onze kusten willen herstellen, hebben we een ware, historische baseline nodig, inclusief de iconische rovers uit eerdere eeuwen.'

Duiken in de geschiedenis

Voordat we nadenken over het herstel van de natuurlijke situatie in het Noordzee-ecosysteem, is het volgens Bom en de co-auteurs belangrijk om het beeld van hoe die natuur er dan uit 'hoort' te zien in kaart te brengen. Bom: 'Grote roofvissen zoals haaien en roggen worden in het huidige plaatje vaak vergeten. De eisen die deze soorten stellen aan een natuurlijk ecosysteem worden

hierdoor verwaarloosd.' Voor een succesvolle aanpak is het volgens de auteurs belangrijk dat historische informatie een plek krijgt. Bom: 'De historische observaties ondersteunen een gefundeerd idee van de natuurlijke baseline.'

'Historische bronnen zijn nodig voor een voor een volledig beeld en succesvol herstel.'

Het team van natuurbeschermers en onderzoekers dook daarom diep in de archieven van bibliotheken, visvangst en museum catalogi om uit te zoeken wanneer de zeeëngel verdween uit de Nederlandse wateren en hoe veel hij hier voorkwam. Uit de historische gegevens, onder meer uit het 'Visboeck' van Adriaen Coenen (1577-1581), blijkt nu dat de zeeëngel regelmatig de Noordzee opzocht en de kustgebieden gebruikte als kraamkamer. De laatste vermelding van een zeeëngel die door vissers aan boord werd gehesen, stamt uit 1973.

Volgens het onderzoek begon de afname van de wereldwijde bedreigde soort in Nederland met de introductie van de stoomtrawlers aan het begin van de 20ste eeuw. Vanaf dat moment verdween de soort langzaam uit het denkbeeldige plaatje van het Noordzee-ecosysteem. De baseline was verschoven.

Contact

Anieke van Leeuwen: anieke.van.leeuwen@nioz.nl

NIOZ Communication: communication@nioz.nl or mare.pit@nioz.nl

Publicatie

Roeland A. Bom, Monique van de Water, Kees C. J. Camphuysen, Henk W. van der Veer, Anieke van Leeuwen

The historical ecology and demise of the iconic Angelshark (Squatina squatina) in the southern North Sea

Marine Biology (2020), doi: [10.1007/s00227-020-03702-0](https://doi.org/10.1007/s00227-020-03702-0)

Link: <https://doi.org/10.1007/s00227-020-03702-0>